

ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
AN ANALYTICAL STUDY OF EMPIRICAL PHILOSOPHY
ACCORDING TO BUDDHIST PHILOSOPHY

พระรัตน์ สนต์จิตโต¹
Phrarat Santajitto
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2558

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ โดยศึกษาจากเอกสารทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เอกสารอื่นๆ และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อ 1) ศึกษาปรัชญาประจักษ์นิยม 2) ศึกษาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา 3) วิเคราะห์คุณค่าปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา และ 4) นำเสนอแนวทาง และองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบคุณค่าปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา”

จากการศึกษาพบว่า

ปรัชญาประจักษ์นิยม เป็นการค้นพบความรู้ด้วยประสบการณ์ตรงของตนเอง มีความเชื่อว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสกับสิ่งหรือวัตถุทางกายภาพภายนอกโดยตรงเท่านั้นจึงจะเป็นความจริงแท้

ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา เป็นการเข้าถึงความรู้ด้วยประสบการณ์ตรงของตนเองเช่นกัน จนสิ้นความสงสัย และต่างก็หวังผลทางปฏิบัติ มีความเชื่อว่าความรู้เกิดจากอายตนะภายใน 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ กระทบกับอายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และอัมมารมณที่ติดกับใจ เป็นการรับรู้ทางตรง เมื่อศึกษาปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญาแล้วทำให้เกิดความรู้จริงแท้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา คือ FIT

F = คือ FACT แปลว่า ข้อเท็จจริง

I = คือ INTELLECT แปลว่า ปัญญา, ความรู้

T = คือ TRUTH แปลว่า ความจริง

เมื่อบุคคลศึกษาและปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญาแล้วจะมีความรู้จริงแท้ อย่างแน่นอน

Abstract

The thesis entitled “An analytical study of Empirical Philosophy according to Buddhist Philosophy” is a qualitative and interview research. The data used for the study are from Theravada Buddhist texts, other concerned documents, and interview

the experts in the field concerned. The purposes of the study are 1) to study Empirical Philosophy, 2) to study Empirical Philosophy according to Buddhist Philosophy, 3) to analyze

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

the value of Empirical Philosophy according to Buddhist Philosophy, and 4) to present a new finding and knowledge body on “A model of valuable Empirical Philosophy according to Buddhist Philosophy”.

The results of the study found that:

The knowledge in Empirical Philosophy comes only from five direct sensational experiences. The real knowledge occurs when the eye, ear, nose, tongue or body has a direct contact with other physical matters.

The Empirical Philosophy according to Buddhist Philosophy is also attained by direct experience of oneself with the end of suspect and is expected in practical result. According to Buddhist Philosophy, knowledge is the result from the contact of one of the six sense-organs; eye, ear, nose, tongue or mind and the six sense-objects; form, sound, smell, taste, tangible object and mind-object. Having studied the Empirical Philosophy according to Buddhist Philosophy, one can gain the real knowledge.

The new body of knowledge obtained from the study can be concluded in the “FIT” model as follows:

F means Fact, material, thing could be touched by eye, ear ect.

I means Intellect, wisdom, knowledge and.

T means Truth, ultimate truth, absolute truth.

Having studied and practiced according to Empirical Philosophy in Buddhist Philosophy, one is certainly believed to attain the real knowledge.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความไม่รู้จริง แม้จะมีธาตุรู้มาพร้อม ๆ ก็ตาม ถ้าถือตามพฤติกรรม มนุษย์เรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิด แต่เป็นการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของชีวิต จากคนใกล้ชิด จากรุ่นสู่รุ่น จะโดยถ่ายทอดทางตรงหรือเลียนแบบก็ตาม แต่ไม่ถือว่าเป็นเรียนรู้ที่เป็นระบบ ที่ถือว่าเป็นการเรียนที่เป็นระบบคือ การเรียนรู้ในโรงเรียน แต่ก็เป็นการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานที่ควรจะมี เพื่อเป็นทักษะในการเรียนรู้ที่สูงขึ้นไปในทางพุทธปรัชญาถือว่า ความไม่รู้ในอริยสัจ 4 ได้แก่ “ความไม่รู้ในทุกข์ ความไม่รู้ในทุกขสมุทัย ความไม่รู้ในทุกขนิโรธ ความไม่รู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ความไม่ในส่วนอดีต ความไม่รู้ในส่วนอนาคต ความไม่รู้ในส่วนอดีตและอนาคต ความไม่รู้ในปฏิจกสมุปบาทว่า เพราะธรรมเหล่านี้เป็นปัจจัย ธรรมนี้จึงมี” (ขุ.จุฬ.30/2/45) เป็นต้น เป็นความไม่รู้จริง ความไม่รู้จริงในธรรมเหล่านี้นำไปสู่ความทุกข์อย่างไม่รู้จบ ความไม่รู้ตามเป็นจริง เป็นความหลง คือ อวิชชา ความไม่รู้ ความไม่รู้ชัด ความไม่เห็นชัด ซึ่งเกิดขึ้นกับทุกคนที่ยังไม่ได้อบรม ยังไม่ได้ศึกษา ยังไม่ได้ฝึกฝน ยังไม่ได้ฟัง ยังไม่ได้ทำให้ประจักษ์ด้วยตนเอง เมื่อยังไม่รู้ตามเป็นจริง จึงยังมีความอยากของตนไม่ได้ การกระทำจึงมีความอยากเป็นแรงจูงใจ ชีวิตจึงตกอยู่ในวงวนของความทุกข์ ทุกคนปรารถนาความสุข แต่เพราะความไม่รู้จริง จึงไปก่อเหตุแห่งความทุกข์ จึงไม่ได้สุข ความสุขมีอยู่จริง แต่ไปก่อเหตุผิด ทุกข์เกิดขึ้นแทน ความทุกข์เกิดขึ้นได้ แต่ก็ดับได้ ถ้ารู้วิธีเมื่อถือกำเนิดมาแล้ว ไม่ทุกข์ไม่มี เรียกว่า ทุกข์เพราะความได้สังขาร ถ้ารู้วิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็สามารถสงบ ระงับดับทุกข์ได้ ทำให้ทุกข์บรรเทา ทุเลา ลดลง ไม่บีบคั้นรุนแรงเกินไป จนทนไม่ได้ จนอาจทำร้ายชีวิตของตนเองได้ หรือเสียสติไป เพราะความไม่รู้ตามเป็นจริง จึงก่อความทุกข์ ก่อปัญหาขึ้นมา ชีวิตจึงประสบกับปัญหาที่ยากต่อการแก้ สภาพของปัญหาที่เกิดจากความไม่รู้จริง จึงกลายเป็นอุปสรรคในการดำเนินและพัฒนาชีวิต ความไม่รู้ตามเป็นจริง เป็นปัญหาใหญ่ของมนุษย์ เพราะนำไปสู่ภัยใหญ่ คือทุกข์ ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสตอบคำถามอชิตะว่า

“ทุกข์เป็นภัยใหญ่ของโลกนั้น” (ขุ.จุฬ.30/2/45) ปัญหาความไม่รู้ตามเป็นจริง ถือว่าเป็นปัญหาของชีวิต ทุกคนไม่สงสัยว่า ชีวิตมีปัญหาหรือไม่ เพราะต่างก็ประสบกับปัญหาเหมือนกัน และต่างก็พยายามแก้ปัญหา แต่คนก็คาดหวังว่า ถ้ามีความรู้แล้ว ปัญหาของชีวิตจะลดลง และทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น เมื่อไม่รู้ตามเป็นจริง จึงไม่รู้ว่าปัญหาของชีวิตอยู่ตรงไหน จึงพากันแสวงหาวัตถุมาป้อนชีวิต ต่างก็เชื่อว่า ถ้ามีวัตถุมากๆ จะทำให้ชีวิตมีความสุข ในการแสวงหาวัตถุของคนๆ หนึ่ง อาจไปกระทบการแสวงหาวัตถุของคนอื่น ทำให้ปัญหากระจายเพิ่มมากขึ้น กลายเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อน จากปัญหาเดิมของชีวิตที่มีอยู่แล้ว ปัญหาการแสวงหาวัตถุทับซ้อนขึ้นมาอีก แทนที่จะแก้ปัญหาชีวิต กลับต้องไปแก้ปัญหาการแสวงหาวัตถุแทน ยิ่งมีมนุษย์มากเท่าใด ปัญหาการแสวงหาวัตถุยิ่งมีมากเป็นเงาตามตัว กลายเป็นวิฤกษ์ของปัญหาที่แก้ไม่รู้จบ อาจมีใครหลงคิดไปว่า ถ้าลืมปัญหาของชีวิตได้ จะเป็นการดีจะได้ไม่ทุกข์ แท้จริงแล้วปัญหาทุกข์ของชีวิตยังมีเหมือนเดิม トラบเท่าที่ยังไม่รู้ตามเป็นจริง ความไม่รู้ตามเป็นจริง จึงเป็นภัยแก่ชีวิต เรียกว่า มองไม่เห็นภัยในชีวิต เพราะนำภัยใหญ่ คือทุกข์มาให้ ปัญหาความไม่รู้ตามเป็นจริง ควรได้รับการแก้ไข มนุษย์ไม่เพียงแต่ไม่รู้ตามเป็นจริงของชีวิตเท่านั้น แม้แต่ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือโลกของวัตถุทางธรรมชาติภายนอก ก็ยังไม่รู้ตามเป็นจริง เพียงแต่รู้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ดังที่มักกล่าวว่า น่าจะเป็นจริง มีความเป็นไปได้ ไม่มีใครอาจยืนยันได้ว่า เป็นจริง เพราะความจริงมันเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เมื่อเหตุปัจจัยเปลี่ยนไป

ปัญหาความไม่รู้ตามเป็นจริงดังที่กล่าวมา เป็นปัญหาของคนส่วนมาก เพราะแต่ละคนต่างก็ยุ่งอยู่กับกิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตธรรมดาสามัญ จึงไม่ได้นึกถึงปัญหาดังกล่าวข้างต้น มีคนจำนวนน้อยที่ได้อบรม ได้ศึกษา ได้ฝึกฝน ได้รับฟัง จนสามารถปฏิบัติได้จริง ผู้ที่ยังเข้าไม่ถึงกระแสการดับทุกข์ (โสดาปัตติมรรค) มีจำนวนมากกว่าผู้ที่เข้าถึงแล้ว แม้แต่ผู้ที่เข้าถึงกระแสการดับทุกข์แล้ว ก็ยังสามารถสงบ ระงับ ดับทุกข์ได้บางส่วน ลดหลั่นกันไป ยกเว้นพระอรหันต์เท่านั้น ที่สามารถสงบ ระงับ ดับทุกข์ได้อย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ผู้ที่รู้ตามเป็นจริง จึงมีจำนวนหรือมีความหนาแน่นมากกว่า หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้ไม่ได้อบรมจักขุคือดวงตาเห็นธรรมมีมากกว่าผู้ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว นั่นคือ มีผู้ตกอยู่ในวังวนของความทุกข์จำนวนมาก ดังพุทธดำรัสตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ในหมู่มนุษย์ เหล่าชนผู้ไปถึงฝั่งโน้น มีจำนวนน้อย ส่วนหมู่สัตว์นอกนี้เลาะไปตามฝั่งนี้ทั้งนั้น” (ขุ.ธ./25/85/55) จากพุทธดำรัสนี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้รู้ตามเป็นจริงมีอยู่ไม่มากนัก ส่วนผู้รู้ตามเป็นจริงมีอยู่น้อย แต่ปัญหาความไม่รู้ตามเป็นจริงสามารถแก้ไขได้ เพราะสามารถศึกษา อบรม ฝึกฝน ปฏิบัติ สั่งสอน ถ่ายทอดกันได้ เช่นเดียวกับความรู้ในสาขาวิชาอื่นๆ ส่วนจะสามารถรู้และปฏิบัติตามได้แค่ไหน ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีไม่เท่ากัน เมื่อมีแนวทางก็ควรจะทำอย่างท้อ ไม่ควรเก็บความรู้ไว้เพียงคนเดียว เมื่อคนที่รู้แนวทางปฏิบัติตายไป ความรู้นั้นก็จะตายตามไปด้วย ควรจะถ่ายทอดให้ชาวโลกได้นำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต หรือเพื่อประโยชน์ เพื่อสุขแก่ชนหมู่มาก การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธนี้ จะศึกษาวิเคราะห์ตามแนวทางอายตนะ 12 เป็นหลัก ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นๆ ด้วย เช่น หลักปฏิจจสมุปบาท หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา เป็นต้น คาดหวังว่า เมื่อได้ศึกษาตามแนวนี้แล้ว จะทำให้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต มีความรู้ตามเป็นจริงที่ชีวิตมันเป็น ซึ่งจะสามารถสงบ ระงับ ดับทุกข์ได้ และนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและมั่นคง เพราะชีวิตมีความสุขที่ใครๆ ไม่อาจปฏิเสธได้ เพราะต่างก็รู้อยู่แก่ใจดี ถูกความทุกข์กระทบทุกวันตื่นขึ้นมาก็ทุกข์แล้ว ความรู้ตามเป็นจริงของชีวิตจึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น ถ้าสามารถรู้และปฏิบัติได้น้อยก็จะสามารถสงบ ระงับ ดับทุกข์ได้น้อย ถ้าสามารถรู้และปฏิบัติได้มาก ก็จะสามารถสงบ ระงับ ดับทุกข์ได้มากตามไปด้วย หรือถ้าสามารถรู้และปฏิบัติได้สมบูรณ์ ก็จะสามารถสงบ ระงับ ดับทุกข์ได้สมบูรณ์ เช่น พระอรหันต์ เป็นต้น ปัญหาเกิดจากความไม่รู้จริง เมื่อได้ศึกษาตามแนวนี้แล้ว จะทำให้เกิดความรู้จริง แล้วนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้จริง ไม่ใช่ใช้ความรู้สึกเป็นตัวตัดสิน แต่ใช้ผลของการศึกษาและปฏิบัติเป็นตัวตัดสิน เพราะธรรมเป็นสิ่งที่คุณศึกษาและปฏิบัติตาม จะเพียงสามารถรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่เพียงแต่ศึกษาตามตัวหนังสือเท่านั้น แต่ต้องศึกษาด้วยการปฏิบัติด้วย ถ้าศึกษาแต่เพียงตัวหนังสือ ก็จะมีชีวิตตามตัวหนังสือเท่านั้น ไม่เข้าถึงสภาวะ แต่ถ้าศึกษาด้วยการปฏิบัติด้วย จะทำให้

เข้าถึงสภาวะ ชีวิตเป็นของจริง ไม่ใช่ของปลอม หรือสิ่งสมมุติ และทุกข์ก็มีอยู่จริงๆ ไม่ใช่สมมุติว่ามี และชีวิตก็เป็นของเรา จะอยู่กับมันอีกนาน ถ้าเราไม่ใส่ใจดูแลมัน มันก็จะทุกข์ ปีบคั้นเราตลอดเวลา จะแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้ด้วยการนำผลของการวิจัยนี้ไปปฏิบัติตาม เมื่อสามารถแก้ปัญหาชีวิตเฉพาะตนได้ ก็เท่ากับแก้ปัญหาของสังคมได้คนหนึ่ง เพราะเราไม่ไปสร้างปัญหาให้แก่สังคม และปัญหาอื่นๆ ที่เป็นปัญหาทางสังคม ก็จะได้รับแก้ไขให้เบาบางลงได้ด้วย

เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจให้ “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา” ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้จริงเชิงประจักษ์ ความรู้จริงเฉพาะหน้า ความรู้จริงตรงหน้า เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรง ไม่ใช่คิดเอาเอง ที่เรียกว่า รู้เท่าทันตามเป็นจริงของชีวิตในปัจจุบัน เป็นการศึกษาเพื่อดับทุกข์ของชีวิตจริงๆ ถ้ามีผู้เข้ามาศึกษาและนำไปปฏิบัติตามแล้ว ก็จะสามารถสงบ ระวัง ดับทุกข์ของชีวิตได้จริง เชื่อว่า การศึกษาวิเคราะห์ตามแนวนี้ จะเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้มากที่สุดทีเดียว ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปรัชญาประจักษ์นิยมและปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
3. เพื่อบูรณาการปรัชญาประจักษ์นิยมด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
4. เพื่อนำเสนอแนวทาง และการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการปรัชญาประจักษ์นิยมด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา”

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของ การวิจัย โดยมุ่งศึกษา ดังนี้

1. ความรู้จริงในปรัชญาประจักษ์นิยม และทัศนะของนักปรัชญาประจักษ์นิยมบางท่าน
2. ความรู้จริงในปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
3. คุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา และ
4. นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา

ทั้งหมดดังกล่าวมาข้างต้น ค้นคว้าจากงานวิจัย ตำรา และเอกสารทั้งที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเอกสาร (Qualitative Documentary Research) โดยสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Review Literature) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี 2549 และอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์พิเศษ เป็นต้น
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับเนื้อหาของปรัชญาประจักษ์นิยมและปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
3. วิเคราะห์คุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
4. บูรณาการปรัชญาประจักษ์นิยมด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
5. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/ท่าน เกี่ยวกับการบูรณาการปรัชญาประจักษ์นิยมด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา
6. อภิปรายปรัชญาประจักษ์นิยมที่บูรณาการด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา

7. สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “ปรัชญาประจักษ์นิยมที่บูรณาการด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา”

8. สรุปและเรียบเรียงปรัชญาประจักษ์นิยมที่บูรณาการด้วยคุณค่าของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา

5. สรุปผลการวิจัย องค์ความรู้ใหม่ และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเอกสาร (Qualitative Documentary Research) โดยสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (Review Literature) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาปรัชญาประจักษ์นิยม 2) เพื่อศึกษาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา และ 4) เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบคุณค่าปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา”

จากการวิจัย พบว่าปรัชญาประจักษ์นิยมเป็นลัทธิทางญาณวิทยาหรือทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) โดยกล่าวถึงที่มาของความรู้จริงว่า “ประสบการณ์เป็นที่มาของความรู้จริง” ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสโดยตรงเท่านั้นจึงจะเป็นความรู้แท้จริง ความรู้เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสภายนอกทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย สัมผัสกับข้อมูลทางผัสสะภายนอก ได้แก่ รูปหรือสี เสียง กลิ่น รส และสัมผัสสัมผัสและจิตสัมผัสกับมโนภาพ ความรู้ที่เกิดขึ้นโดยวิธีนี้ เรียกว่า “ความรู้เชิงประจักษ์” เป็นความรู้ทางตรง เพราะประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในตัวของเรา สัมผัสกับวัตถุทางกายภาพภายนอกโดยตรง

โดยสรุปแล้ว ปรัชญาประจักษ์นิยม แม้ความรู้จริงจะเกิดจากประสบการณ์ตรงทั้งภายนอกและภายในแต่ก็ให้ความรู้สามัญ หรือปัญญาสามัญทั่วไป ที่ทุกคนสามารถมีได้ และจะไม่พูดเออเอง ออเอง จนกว่าจะรู้ผลจากการปฏิบัติอย่างแนชัด จึงสรุปเป็นความรู้ ไม่ได้คิดไปหรือฝันไป และรองรับเฉพาะความรู้จริงสามัญเท่านั้น

ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา มีลักษณะเป็นแนวทางญาณวิทยา หรือถ้าจะกล่าวได้ว่า พุทธญาณวิทยา หรือทฤษฎีความรู้ทางพุทธปรัชญาก็สามารถกล่าวได้ เพราะเป็นวิธีที่ทำให้เกิดความรู้แจ้ง ความรู้จริงอย่างหนึ่ง ที่เกิดจากอายตนะภายในตัวเรา ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ติดต่อกับอายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โภกฐิพพะ และธัมมารมณ์ที่เกิดกับใจ แล้วเกิดการรับรู้ เกิดการรู้แจ้งขึ้นมา

โดยสรุปแล้ว ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธ ความรู้จริงเกิดจากประสบการณ์ตรงทั้งภายนอกและภายใน ให้ทั้งความรู้สามัญหรือปัญญาสามัญทั่วไปที่ทุกคนสามารถมีได้ และความรู้เหนือสามัญหรือปัญญาเหนือสามัญที่สามารถมีได้เฉพาะบุคคล รองรับทั้งความรู้สามัญและความรู้เหนือสามัญ แต่ไม่ว่าจะเป็นความรู้สามัญทั่วไปหรือความรู้เหนือสามัญ ก็เกิดจากประสบการณ์ตรงของบุคคลเช่นเดียวกัน

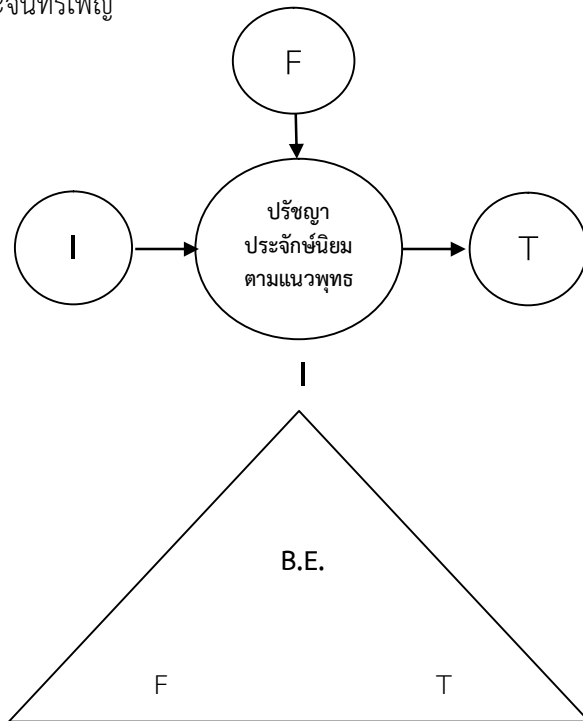
6. องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธปรัชญา” นี้ เป็นการตกผลึกทางความคิด ภายหลังจากการศึกษาในแต่ละบท ซึ่งมีลักษณะเป็นการสรุปสาระให้กะทัดรัด เพื่อสะดวกแก่การจดจำและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาจะมีชีวิตที่มั่นคง โดยสร้างเป็นรูปแบบว่า “FIT MODEL” ใช้สัญลักษณ์รูปเจดีย์ (Pagoda) ซึ่งเกิดมาจาก 2 ทฤษฎี กับ 1 แนวคิด คือ

1. ทฤษฎี ปรัชญาประจักษ์นิยม ที่มีความเชื่อว่า ความรู้เกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยตรงเท่านั้นจึงจะเป็นความจริง/แท้ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสกับสิ่งหรือวัตถุทางกายภาพภายนอก

2. ทฤษฎีปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธ ซึ่งการรับรู้เกิดจากอายตนะภายใน 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ กระทบกับอายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และอัมมารมณที่ เกิดกับใจ เป็นการรับรู้ทางตรง

ทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ ต่างก็เป็นประสบการณ์ตรงของตนเอง เกิดขึ้นกับตนเอง และ 1 แนวคิด คือ การบูรณาการปรัชญาประจักษ์นิยมด้วยจุดเด่นของปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธ รูปแบบและสัญลักษณ์ขององค์ความรู้ใหม่ คือ รูปเจดีย์ (Pagoda) พระจันทร์เพ็ญ

องค์ความรู้ใหม่รูปแบบ “FIT MODEL” รูปเจดีย์ (Pagoda) พระจันทร์เพ็ญ มีที่มาดังนี้

- F = หมายถึง FACT แปลว่า ข้อเท็จจริง
- I = หมายถึง INTELLECT แปลว่า ปัญญา, ความรู้
- T = หมายถึง TRUTH แปลว่า ความจริง

F = หมายถึง FACT คือข้อเท็จจริง ปรัชญาประจักษ์นิยม ได้รับข้อมูลเท็จจริง ทางประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และจิต รับรู้สิ่ง หรือวัตถุทางกายภาพภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสกาย และมโนภาพ ข้อมูลภายนอก เป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่จริง ซึ่งทุกคนสามารถรับรู้ได้เหมือนกันและยอมรับตรงกันได้ ข้อมูลภายนอก ไม่เพียงจำกัดอยู่กับ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสกาย และมโนภาพเท่านั้น แต่รวมถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ต่างๆ ข้อความต่างๆ วัตถุต่างๆ ที่สามารถรับรู้ได้ทางประสาทสัมผัส ข้อมูลที่รับรู้ได้ทางประสาทสัมผัสถือว่าเป็น ข้อเท็จจริง ปรัชญาประจักษ์นิยมทางแนวพุทธก็รับรู้ข้อมูลเท็จจริงทางประสาทสัมผัสเช่นกัน ได้แก่ ใช้อายตนะ ภายใน 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ติดต่อกับ อายตนะภายนอก 6 คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และอัมมารมณที่ เกิดกับใจ ซึ่งเป็นข้อมูลเท็จจริงพื้นฐานที่ทุกคนสามารถรับรู้ได้เหมือนกัน นอกจากนี้ยังมีข้อเท็จจริงที่เกิด จากการภาวนาด้วย ที่เรียกว่าสภาวะ แต่ถึงกระนั้นก็ยังถือว่าเป็นข้อเท็จจริงเช่นกัน คุณสมบัติร่วมของทั้ง 2 ทฤษฎี รับรู้สิ่งหรือวัตถุโดยตรง สิ่งหรือวัตถุภายนอกเป็นอย่างไร ข้อเท็จจริงก็เป็นอย่างนั้น และผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่านที่ ให้สัมภาษณ์ส่วนมากก็มีความเห็นสอดคล้องด้วย

I หมายถึง INTELLECT คือ ปัญญา หรือ ความรู้ ปรัชญาประจักษ์นิยม เมื่อได้รับข้อมูลเท็จจริงทางประสาทสัมผัสแล้ว จิตจะทำการสังเกต เปรียบเทียบ วิเคราะห์ระหว่างมโนภาพต่างๆ ในจิต ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสอย่างจงใจ อย่างตั้งใจ อย่างตื่นตัว เมื่อจิตทำการสังเกต เปรียบเทียบ วิเคราะห์แล้ว ก็จะสังเคราะห์ให้เป็นความรู้ หรือปัญญา ปรัชญาประจักษ์นิยมตามพุทธทศเช่นกัน เมื่อได้รับข้อมูลทางประสาทสัมผัสแล้วนำมาศึกษาและปฏิบัติก็จะทำให้เกิดความรู้หรือปัญญาเช่นกัน คุณสมบัติรวมทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนมากก็เห็นสอดคล้องกัน

T หมายถึง TRUTH คือ ความจริง หรือสัจจะ ปรัชญาประจักษ์นิยมค้นพบวิธีที่จะเข้าถึงความจริงคือ ประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส สิ่งหรือวัตถุที่ปรากฏต่อประสาทสัมผัส คือ ความจริง ความจริงไม่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัส ประสาทสัมผัสก็ไม่อยู่นอกเหนือสิ่งหรือวัตถุที่ปรากฏและความจริงรับรู้ได้ทางประสาทสัมผัสโดยตรง ปรัชญาประจักษ์นิยมตามแนวพุทธทศมุ่งหมายที่ความจริงหรือสัจจะเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความจริงสูงสุดคือพระนิพพานหรือปัญญาดับทุกข์ แม้จะกล่าวถึงความจริง 2 ระดับ คือความจริงโดยสมมติและความจริงเหนือสมมติก็ตาม แต่โดยสรุปแล้ว สิ่งที่เห็นชัด รู้แจ้งชัดนั้นแหละคือความจริง คุณสมบัติทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน ที่ให้สัมภาษณ์ส่วนมากก็เห็นสอดคล้องด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่หรือทฤษฎี หรือ MODEL เพื่อให้ผู้นำไปศึกษาและปฏิบัติให้เกิดผลได้ รูปเจดีย์ หมายถึง พระเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และของพระสาวกอรหันตธาตุ ซึ่งฐานของเจดีย์จะต้องมั่นคง แข็งแรงรองรับองค์เจดีย์ทั้งหมดได้ ส่วนพระจันทร์เพ็ญ หมายถึง แสงสว่างแห่งปัญญาเต็มบริบูรณ์

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยควรนำเสนอผลงานการวิจัยของนักศึกษาออกเผยแพร่ ให้สังคมได้รับรู้ว่ามหาวิทยาลัยมีผลงานจากการจัดการการศึกษาในระดับบัณฑิตวิทยาลัย ไม่ว่าจะระดับมหาบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิตก็ตาม เพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยของนักศึกษา

2. มหาวิทยาลัยควรติดตามมหาบัณฑิต หรือดุษฎีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วว่าไปอยู่ที่ใด หรือได้ทำการอะไรที่เป็นประโยชน์แก่สังคมบ้าง โดยเฉพาะดุษฎีบัณฑิต ถือว่าเป็นบุคคลที่ได้รับการศึกษามาดี โดยอาจจะทำสมุดทำเนียบดุษฎีบัณฑิต เพื่อง่ายต่อการติดต่อ

3. มหาวิทยาลัยควรสนับสนุนให้นักศึกษาทำการวิจัย ในหัวข้อที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด เพราะสังคมจะได้รับประโยชน์ ไม่เฉพาะแต่นักศึกษาและมหาวิทยาลัยเท่านั้น

4. มหาวิทยาลัยควรจัดบอร์ดคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยไว้ที่บัณฑิตวิทยาลัย เพื่อให้ให้นักศึกษابัณฑิตวิทยาลัยได้รู้จักกว้างขวาง เลือกรับเป็นประธาน ที่ปรึกษา กรรมการ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ทรงคุณวุฒิได้ง่ายขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ผู้วิจัย ควรทำการวิจัย เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาเหตุผลนิยมตามแนวพุทธปรัชญา”

2. เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาปฏิบัตินิยมตามแนวพุทธปรัชญา”

3. ควรทำการวิจัยทางอภิปรัชญาในแนวทางพุทธปรัชญาทั้ง 3 สาขา ไม่ว่าจะเป็นจิตนิยม วัตถุนิยม หรือธรรมชาตินิยมก็ตาม

4. ควรทำการวิจัยทางจริยศาสตร์ในแนวพุทธปรัชญาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแบบเหตุผลนิยม สุขนิยม ทุนิยม หรือประโยชน์นิยมก็ตาม

5. ควรทำการวิจัยทางปรัชญาในหลักธรรมของศาสนาอื่นๆ เพื่อให้การทำการวิจัยมีความหลากหลาย ไม่เฉพาะทำการวิจัยในหลักธรรมทางพุทธปรัชญาเท่านั้น ควรจะทำการวิจัยในหลักธรรมของศาสนาอื่นๆ ด้วย

8. บรรณานุกรม

ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. เล่มที่ 4, 9, 10, 11, 12, 19, 20, 25, 29, 30, 31. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

ข้อมูลทุติยภูมิ

การศาสนา, กรม. กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือทำวัตรเช้า-เย็น สำหรับพระภิกษุสามเณร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร, 2550.

กิริติ บุญเจือ, **แก่นปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522.

เคนศักดิ์ ต้นสิงห์, ผศ. **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ SR Printing, 2537.

ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์, รศ. **ญาณวิทยา**. นครปฐม : สาละพิมพ์การ, 2555.

ทักษิณคณาธิกร, พระ. **ปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด, 2544.

เทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระ. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2533.

ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา, รศ.,ดร. **ปรัชญาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2549.

ธนิต อยู่โพธิ์. **วิปัสสนาภิรม**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

ธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พระ. **คำวัต**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เสียงเสียง, 2548.

ธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พระ. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

9. คำขอบคุณ

รายงานการวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งเป็นทั้งแรงผลักดัน ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาและแนะนำให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี โอกาสนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยทุกท่าน และขอขอบคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้ให้โอกาสตีพิมพ์ผลงานวิจัยในครั้งนี้